

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2004, sp. zn. 29 Odo 511/2004, ECLI:CZ:NS:2004:29.ODO.511.2004.1

Číslo: 35/2005

Právní věta: Má-li dlužník v obchodněprávním vztahu plnit věřiteli více svých peněžitých závazků, je na vůli dlužníka, na který ze závazků plnění poskytne, nestačí-li toto plnění pokrýt všechny závazky. Není-li dlužníkem nejpozději při plnění určeno, na který závazek plnění poskytuje, je dlužník tohoto oprávnění zbaven a ve smyslu ustanovení § 330 odst. 3 obch. zák. platí, že úhrada se týká závazku, jehož splnění není zajištěno nebo je nejméně zajištěno, jinak závazku nejdříve splatného.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.12.2004

Spisová značka: 29 Odo 511/2004

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Obchodní závazkové vztahy

Předpisy: § 330 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v R a k o v n í k u r o z s u d k e m z e d n e 1 5 . 9 . 2 0 0 3 u l o ž i l ž a l o v a n é z a p l a t i t ž a l o b c i 1 0 9 4 5 6 0 K č s 1 0 % ú r o k e m o d 5 . 1 . 1 9 9 9 d o z a p l a c e n í , a d á l e 1 1 % ú r o k z p r o d l e n í z č á s t k y 2 6 0 0 0 0 0 K č o d 1 . 1 . 2 0 0 0 d o 2 3 . 7 . 2 0 0 2 a 1 1 % ú r o k z p r o d l e n í z č á s t k y 1 0 9 4 5 6 0 K č o d 2 4 . 7 . 2 0 0 2 d o z a p l a c e n í (v ý r o k I .) , „ v o s t a t n í m ž a l o b u z a m í t l “ (v ý r o k I I .) a r o z h o d l o n á k l a d e c h ř í z e n í (v ý r o k I I I .) .

V odůvodnění rozsudku zejména uvedl, že mezi účastníky byly uzavřeny ve dnech 28. 4. 1998 a 21. 12. 1998 smlouvy o úvěru podle ustanovení § 497 a následujících obchodního zákoníku, na základě kterých žalobce žalované poskytl dohodnuté finanční částky, s tím, že ve smlouvách byl sjednán rovněž způsob a termín jejich vrácení. Námitku žalované, že plněním ve výši 1 494 560 Kč, jež poskytla žalobci v době od 21. 12. 2000 do 27. 8. 2001, byl uhrazen závazek z úvěrové smlouvy ze dne 21. 12. 1998, soud prvního stupně vyhodnotil jako nedůvodnou. Neakceptoval tak tvrzení žalované, že při plnění určila, který závazek má být plněn, v důsledku čehož byl uvedeným plněním splněn závazek nejdříve splatný, a to nejprve jeho příslušenství (tj. závazek vyplývající ze smlouvy o úvěru ze dne 28. 4. 1998, který není předmětem řízení).

Maje žalobní požadavek co do částky 1 094 560 Kč z titulu vrácení finančních prostředků poskytnutých smlouvou o úvěru ze dne 21. 12. 1998 za důvodný, soud prvního stupně žalobě v tomto rozsahu, a to včetně požadovaného příslušenství, vyhověl.

K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 27. 1. 2004 k odvolání žalované rozsudek soudu prvního stupně v části, jíž byla žalovaná zavázána zaplatit žalobci 10% úrok z částky 1 094 560 Kč od 5. 1. 1999 do zaplacení, zrušil a řízení v tomto rozsahu zastavil; jinak v napadeném vyhovujícím výroku tento rozsudek potvrdil a ve výroku o nákladech řízení změnil tak, že žalované uložil zaplatit žalobci 77 365 Kč (první výrok). Současně odvolací soud rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud přitakal soudu prvního stupně, že ve dnech 28. 4. 1998 a 21. 12. 1998 účastníci uzavřeli platné smlouvy o úvěru, na základě nichž žalobce žalované poskytl sjednané peněžní plnění, přičemž se ztotožnil i s jeho závěrem, podle něhož plněním žalované poskytnutým žalobci v období od 21. 12. 2000 do 27. 8. 2001 ve výši 1 494 560 Kč zanikl závazek žalované z titulu smlouvy o úvěru ze dne 28. 4. 1998, když žalovaná neuvedla, který z více dluhů hodlá plnit, v důsledku čehož v intencích ustanovení § 330 odst. 1 a 3 obch. zák. byl poskytnutým plněním uhrazen dluh nejdříve splatný.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, odkazujíc co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. a co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř., jejichž prostřednictvím namítá, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písmeno b/) a že řízení je postiženo vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písmeno a/).

Dovolatelka akcentuje, že odvolací soud sice „potvrdil rozpor sjednání provize se zákonem a tedy neplatnost tohoto ujednání,“ ovšem v rozporu s ustanovením § 41 obč. zák. neshledal neplatnou úvěrovou smlouvu jako celek, nýbrž pouze její část. Rozhodnutí odvolacího soudu je – dle přesvědčení dovolatelky – rovněž v rozporu s ustanovením § 330 odst. 3 obch. zák., když odvolací soud se při řešení otázky, který z více peněžitých závazků byl plněním žalované uhrazen, nezabýval úrovní zajištění obou úvěrů, což žalovaná ostatně namítala již v průběhu řízení před soudy obou stupňů.

Odvolacímu soudu rovněž vytýká, že „odmítl zohlednit dodatek č. 2 k úvěrové smlouvě ze dne 28. 4. 1998,“ zdůrazňujíc, že dodatek nemusel být uzavřen písemně. V této souvislosti dovolatelka odkazuje na ujednání obsažené v čl. V. odstavec 2 kupní smlouvy z 25. 4. 2002, podle něhož podpisem kupní smlouvy jsou vyrovnány veškeré vzájemné závazky a pohledávky vyplývající ze smlouvy o úvěru z 28. 4. 1998, z čehož nelze než dovést, že jiné platby „jsou dohodou účastníků započteny na úvěr z 21. 12. 1998.“

Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu v napadené části zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud se v první řadě zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti rozsudku upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Jak vyplývá z obsahu výroku rozsudku soudu prvního stupně a výroku rozsudku soudu odvolacího, je rozsudek odvolacího soudu ve věci samé rozsudkem potvrzujícím; dovolání proti němu proto není z hlediska ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné. Přípustnost dovolání nelze dovést ani z ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., neboť potvrzený rozsudek soudu prvního stupně je prvním rozsudkem tohoto soudu ve věci.

Zbývá posoudit přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., jehož se

dovolatelka výslovně dovolává. Podle tohoto ustanovení je přípustné dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou otázku, na níž výrok odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení založen.

Zásadní právní význam pak má rozhodnutí odvolacího soudu zejména tehdy, jestliže v něm řešená právní otázka má zásadní význam nejen pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), nebo obsahuje-li řešení právní otázky, které je v rozporu s hmotným právem.

Na závěr, zda má napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé zásadní význam po právní stránce (§ 237 odst. 3 o. s. ř.), lze usuzovat jen z okolností uplatněných dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. K okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) nebo ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. nemůže být při posouzení, zda je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., přihlédnuto. Při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní význam, může soud posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. [21 Cdo 541/2004](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2004, pod číslem 132).

Výhrada dovolatelky, podle níž odvolací soud (i soud prvního stupně) nesprávně (v rozporu s ustanovením § 41 občanského zákoníku) vyřešil otázku platnosti úvěrové smlouvy ze dne 21. 12. 1998, napadené rozhodnutí odvolacího soudu zásadně právně významným nečiní. Přezkum závěru, podle něhož je smlouva neplatná v části týkající se provize (úplaty) za sjednání závazku věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky (§ 499 obch. zák.), a nikoliv jako celek, totiž zejména postrádá potřebný judikatorní přesah, když má význam právě a jen pro projednávanou věc, přičemž právní posouzení věci soudy obou stupňů co do řešení této otázky - podle přesvědčení Nejvyššího soudu - není ani rozporné s hmotným právem. Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu naopak Nejvyšší soud shledává - a potud má dovolání za přípustné - ve výkladu ustanovení § 330 obch. zák.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 330 obch. zák., má-li být věřiteli splněno tímž dlužníkem několik závazků a poskytnuté plnění nestačí na splnění všech závazků, je splněn závazek určený při plnění dlužníkem. Neurčí-li dlužník, který závazek plní, je splněn závazek nejdříve splatný, a to nejprve jeho

příslušenství (odstavec 1). Při plnění peněžitého závazku se započte placení nejprve na úroky a potom na jistinu, neurčí-li dlužník jinak (odstavec 2). Má-li dlužník vůči věřiteli několik peněžitých závazků a dlužník neurčí, který závazek plní, placení se týká nejdříve závazku, jehož splnění není zajištěno, nebo je nejméně zajištěno, jinak závazku nejdříve splatného (odstavec 3). Placení se týká náhrady škody teprve, když byl splněn peněžitý závazek, z jehož porušení vznikla povinnost k náhradě škody, pokud dlužník neurčí účel placení (odstavec 4).

Má-li dlužník plnit věřiteli více svých splatných peněžitých závazků, je v první řadě na vůli dlužníka, na který ze závazků plnění poskytne, nestačí-li toto plnění pokrýt všechny závazky. Není-li dlužníkem nejpozději při plnění určeno, na který závazek plnění poskytuje, je dlužník tohoto oprávnění zbaven a nastupuje zásada určená ustanovením § 330 odst. 3 obch. zák., tj., že placení se týká závazku, jehož splnění není zajištěno nebo je nejméně zajištěno, jinak závazku nejdříve splatného.

Z výše uvedeného je nepochybné, že pro řešení otázky, který z více peněžitých závazků byl plněním žalované uhrazen, je nezbytné zkoumat nejprve, zda a jak jsou jednotlivé závazky (jejich splnění) zajištěny, a teprve nelze-li podle tohoto kritéria určit, kterého závazku se placení týká, přichází v úvahu její posouzení podle doby splatnosti těchto závazků.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, který se přes výhrady dovolatelky v tomto směru otázkou zajištění závazků žalované z úvěrových smluv z 28. 4. 1998 a 21. 12. 1998 nezabýval, je tak neúplné a tudíž i nesprávné a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tak byl dovolatelkou uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu dovoláním dotčeném podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Jelikož důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).